

INCREASING THE ADAPTABILITY OF YOUTH LABOUR FORCE TO ECONOMIC AND SOCIAL CHANGES AND ENSURING THE PREMISES FOR DOMESTIC GEOGRAPHIC AND PROFESSIONAL MOBILITY

SPORIREA ADAPTABILITĂȚII FORȚEI DE MUNCĂ TINERE LA SCHIMBĂRILE ECONOMICE ȘI SOCIALE ȘI ASIGURAREA PREMISELOR PENTRU MOBILITATEA INTERNĂ GEOGRAFICĂ ȘI PROFESIONALĂ A FORȚEI DE MUNCĂ

Corina CĂUȘAN¹
Alina SUSLENCO²

Abstract

During the post-war period, until the beginning of the economic crisis, in the rural area of the Republic of Moldova there was recorded a rather intense internal migration in the direction of "village-city". This phenomenon was driven by the rapid growth of cities in that period. In the years 1960-2000, emigration from rural areas ranged from 44 to 71 thousand people.

Key words: rural youth, youth policy, workforce, occupation, emigration, rural entrepreneurship, rural services

1. Introducere

Pe parcursul perioadei postbelice, pînă la declanșarea crizei economice, în mediul rural al Republicii Moldova a fost înregistrată o **migrație internă** destul de intensă în direcția „sat-orăș”. Acest fenomen a fost determinat de creșterea rapidă a orașelor din perioada respectivă. În anii 1960-2000, emigrarea din mediul rural a variat în limita de 44-71 mii de oameni. Acest fenomen a avut impact direct asupra situației demografice prin faptul că în acest proces a fost antrenată preponderent populația de vîrstă tînă, care constituie aproximativ 70% din schimbul de migranți.

Începînd cu anii '90 ai secolului al XX-lea, odată cu deschiderea hotarelor spre Vest, a crescut brusc intensitatea **migrației externe**, îndeosebi a celei de forță de muncă. Cea mai mare parte a ei a emigrat din mediul rural. Conform statisticilor MFM, în trimestrul IV 2015, fiecare a zecea persoană în vîrstă de 15-64 ani inclusiv (258 mii, sau 9,9%) era plecată din țară în căutarea unui loc de muncă. Plecarea masivă a forței de muncă din mediul rural a înrăutățit structura demografică a localităților, creînd dezechilibre demografice, diminuînd capacitatea de reproducere și de dezvoltare a lor. Aceste fenomene emigraționiste au avut drept consecință reducerea proporției populației rurale de vîrstă tînă. Din numărul total de persoane ce migrează din localitățile rurale, grupa de vîrsta 16-29 ani constituie 30%. Migrația unui număr mare de persoane de vîrstă reproductivă are consecințe grave de descreștere a ratei natalității și conduce la **depopularea mediului rural**.

2. Dinamica negativă a ocupării forței de muncă

Teoria economică demonstrează că creșterea economică generează o creștere a locurilor de muncă datorită modernizării și re tehnologizării întreprinderilor, atragerii investițiilor interne și externe etc. Cu toate acestea, Republica Moldova demonstrează o evoluție specifică în acest sens, economia înregistrînd a anumită creștere, dar în paralel cu reducerea locurilor de muncă. Dinamica negativă a ocupării forței de muncă are o influență nefastă asupra productivității și creșterii economice, deoarece salariile au cea mai mare pondere în veniturile populației, iar nivelul jos al acestora și neatractivitatea pieței muncii creează premisele migrației.

¹ Ec. dr., Universitatea „Perspectiva INT”, Chișinău, Republica Moldova, causan@list.ru

² Lect. univ. dr., Catedra de Științe Economice, Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului, Universitatea de Stat „Alecu Russo”, Bălți, Republica Moldova, alina.suslenco@yahoo.com

Migrația, fiind un fenomen de amploare în Republica Moldova, are numeroase repercusiuni economice și sociale, unele dintre care pot fi apreciate la momentul actual, altele, însă, urmează să se manifeste pe termen lung. În ultimele două decenii s-a declanșat un exod masiv al populației din spațiul rural, atât înspre Est, cât și spre Vest. Conform datelor Biroului Național de Statistică, migrația de muncă a afectat într-o proporție mai mare *mediul rural*. Sub aspect cantitativ, fenomenul migrației vizează, conform datelor Biroului Național de Statistică pentru anul 2016, pentru grupele de vârstă 15-24 ani și 25-34 ani, 180,8 mii persoane în total pe republică, dintre care 138 mii tineri din mediul rural care muncesc sau caută un loc de muncă peste hotare.

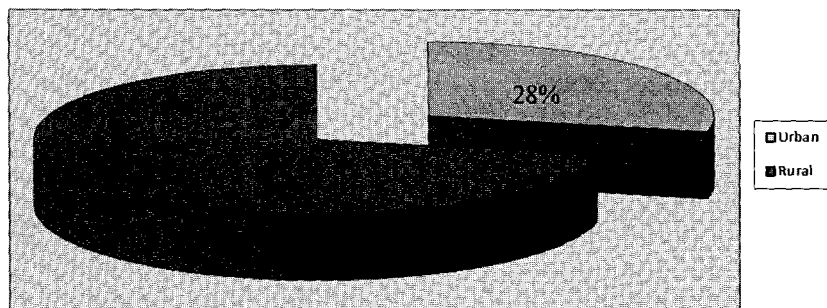
Tabela 1. Populația de 15-34 ani aflată la lucru în străinătate, mii persoane

Grupe de vârstă	2013			2016		
	Total pe republică	Urban	Rural	Total pe republică	Urban	Rural
15 - 24 ani	69,9	12,2	57,7	69,1	11,0	58,2
25 - 34 ani	84,1	27,1	57,0	111,7	31,9	79,8
Total	154,0	39,3	114,7	180,8	42,9	138,0

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova

Astfel, 3 din 4 persoane plecate în străinătate sînt de origine din mediul rural (72,0%).

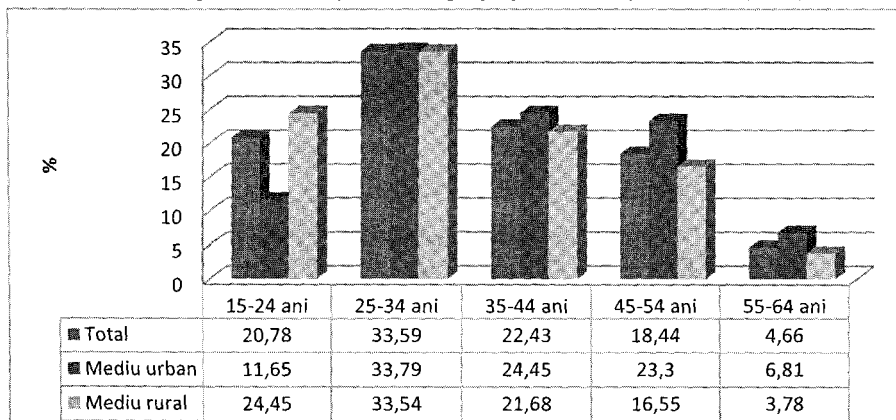
Fig. 1. Repartizarea migranților după medii, % (2017")

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova

Repartizarea populației pe grupe de vârstă și medii este prezentată în figura 2.

Fig. 2. Repartizarea emigranților după grupe de vârstă și medii, % (2016)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova

Din analiza repartizării emigranților în funcție de medii și grupe de vârstă rezultă că circa 58% din populația rurală în vârstă de 15-34 ani se află în străinătate.

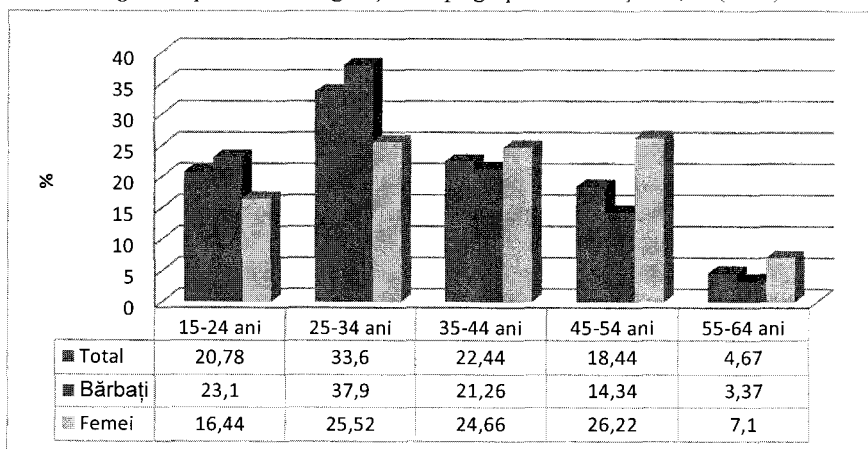
Circa două treimi din cei declarați plecați sînt bărbați. Această situație va avea drept consecință pe viitor astfel de fenomene negative, precum reducerea efectivului forței de muncă,

intensificarea fenomenului de depopulare a mediului rural și un impact negativ asupra stării familiei, inclusiv a educației copiilor.

3. Motivele plecării peste hotare

Analiza emigranților în funcție de sex și grupă de vîrstă (figura 3) relevă faptul că majoritatea femeilor (76,40%) se regăsesc în rîndul persoanelor adulte (25-54 ani), avînd o distribuție uniformă între grupele de vîrstă 25-34 ani, 35-44 și 45-54 ani (cite 24-26%) și într-o proporție mult mai mică (16,44%) în rîndul tinerilor (15-24 ani) și, respectiv, 7,1% în rîndul persoanelor în vîrstă (55-64 ani). În rîndul bărbaților, cea mai mare pondere îi revine grupei de vîrstă 25-34 ani (37,9%), urmată de bărbații de 15-24 ani (23,1%) și 35-44 ani (21,26%). Vîrsta medie a emigranților este de 36,6 ani pentru bărbați și, respectiv, 38,5 ani pentru femei.

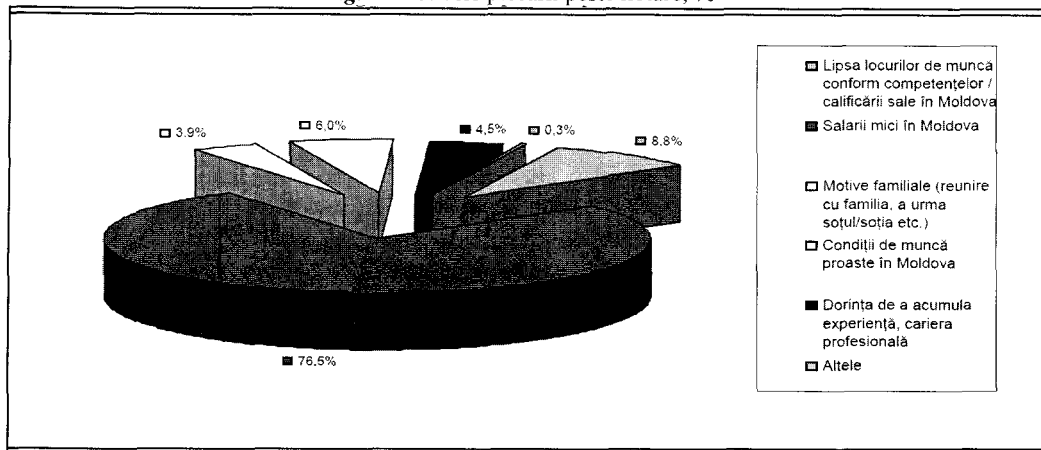
Fig. 3. Repartizarea emigranților după grupe de vîrstă și sex, % (2016)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova

Conform datelor Biroului Național de Statistică, factorii care au determinat plecarea la muncă peste hotare sînt în mare parte de natură economică, reprezentați de lipsa oportunităților de a obține venituri adecvate pentru trai. Astfel, 3 din 4 (76,5%) emigranți au indicat ca motiv principal al plecării peste hotare *salariile mici în Moldova*. Printre alte motive au fost invocate *lipsa locurilor de muncă conform competențelor/calificărilor avute* (8,8%) și *condițiile de muncă proaste* (6,0%), (figura 4).

Fig. 4. Motivele plecării peste hotare, %

Sursa: Migrația forței de muncă. Chișinău, 2017, p. 10

Repartizarea după activitatea economică și locul de muncă avut pînă la plecare relevă faptul că majoritatea emigranților au activat în sectorul agricol (43,3%). Totodată, la bărbați acest indicator (50,3%) este net superior față de cel înregistrat la femei (28,4%). Un alt sector important în care au activat anterior bărbații sînt construcțiile (18,1% din total). În rîndul femeilor, 1 din 4 (26,9%) a lucrat anterior în administrație, învățămînt, sănătate, iar 1 din 3 (22,8%) – în comerț, hoteluri și restaurante.

Tabelul 2. Repartizarea emigranților conform activității economice (%)

Activități economice	Total	Bărbați	Femei
Total	100,0	100,0	100,0
Agricultură, economia vînatului și piscicultură	43,3	50,3	28,4
Industrie	9,5	8,3	12,0
Construcții	13,1	18,1	2,4
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante	13,8	9,6	22,8
Transporturi și comunicații	5,0	6,4	1,9
Administrație publică, învățămînt, sănătate și asistență socială	12,1	5,2	26,9
Alte activități	3,3	2,1	5,7

Sursa: Migrația forței de muncă. Chișinău, 2017, p. 10

Sondajul realizat de autor confirmă unele din datele menționate mai sus și prezintă unele clarificări. Mai puțin de jumătate din tinerii din Transnistria chestionați (35,93%) intenționează să meargă peste hotare, dintre care pentru 25,56% aceasta ar fi prima experiență, pentru 10,37% – una repetată, iar 64,07% nu intenționează să părăsească țara. Aceeași situație a fost înregistrată și în zona de Nord a republicii, unde 37,45% din respondenți au optat pentru plecarea lor peste hotarele țării. O situație inversă a fost înregistrată în UTA Găgăuzia, unde 51,66% intenționează să meargă peste hotare, iar 48,34% au răspuns negativ

4. Intenția de emigrare a tinerilor cu vîrsta de 15-24 de ani

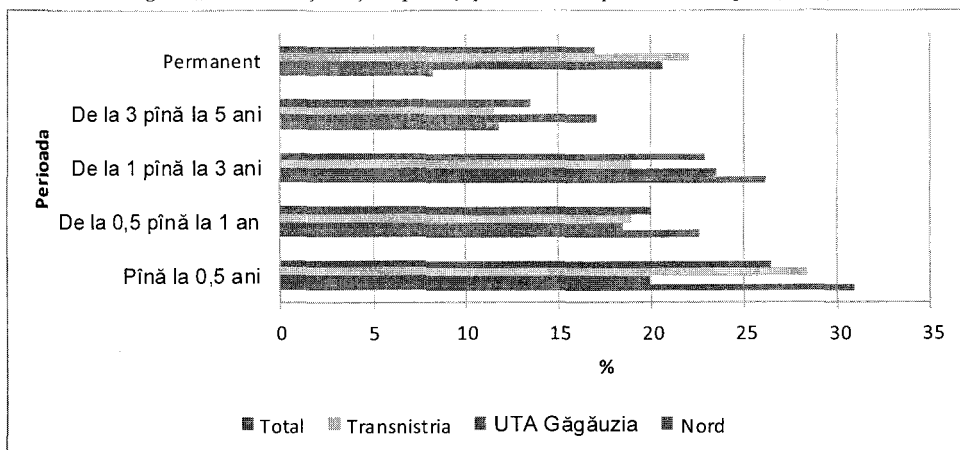
Tabelul 3. Intenția de emigrare a tinerilor cu vîrsta de 15-24 de ani (în %)

	Nord	UTA Găgăuzia	Transnistria
Da, pentru prima dată	22,63	34,32	25,56
Da, deja fiind peste hotare	14,82	17,34	10,37
Nu	62,55	48,34	64,07
TOTAL	100,00	100,00	100,00

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului

Respondenții care intenționau să emigreze au fost întrebați cît timp au de gînd să stea peste hotare. Majoritatea tinerilor doresc să emigreze pentru o perioadă relativ scurtă: pentru mai puțin de jumătate de an – 26,46%; de la un an pînă la trei ani – 22,90%. Un număr mic de respondenți ar dori să stea peste hotare 3-5 ani (13,54%), iar cei care ar dori să rămînă acolo permanent formează 17,05% din numărul total.

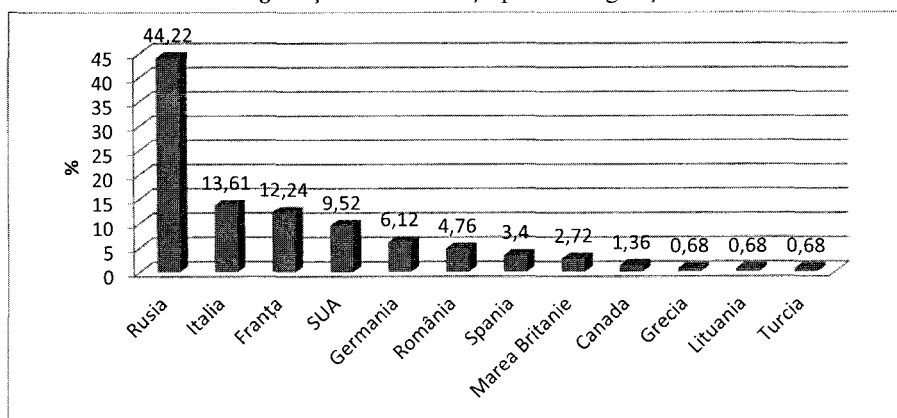
Fig. 5. „Dacă intenționați să plecați peste hotare, pentru cât timp?” (în %)

Sursa: Elaborată de autor în baza rezultatelor sondajului

Sondajul efectuat ne oferă informații și despre țările de destinație pentru emigranți. Astfel, cel mai mare flux de emigranți este orientat spre Rusia și Italia, respectiv 44,2% și 13,6%. Alte destinații importante includ Ucraina, România, Portugalia, Franța, Canada, Spania, Grecia și Republica Cehă. Mai există migrațiune de anvergură în Israel, Turcia și SUA.

Fig. 6. Țările de destinație pentru emigranți

Sursa: Elaborată de autor în baza rezultatelor sondajului

Este de menționat faptul că persoanele originare din sectorul rural tind să aleagă mai frecvent Rusia decât alte destinații – țările Europei de Vest, în particular (figura 6). Una din explicațiile acestei tendințe este costul migrației, or este mult mai ieftin să migrezi în Rusia, iar gospodăriile rurale (mai nevoiașe) ar putea, pur și simplu, să nu fie în stare să aleagă altă destinație. Pe lângă aceasta, persoanelor care călătoresc în Rusia li se oferă, în principal, munci fizice sezoniere în domeniul construcțiilor și agriculturii. În țările occidentale sînt mai răspindite alte activități, cum ar fi, bunăoară, asistență pentru copii, asistență socială sau alimentație publică.

Migrația persoanelor tinere din zonele rurale este o migrație determinată de factori economici. Majoritatea tinerilor vor să plece în căutarea unui loc de muncă (53,78%), urmași de cei care ar dori să-și facă studiile peste hotare (14,06%). Circa 11,84% doresc să se dezvolte profesional, iar ponderea celor care intenționează să călătorească este de 5,69%. Aceste date susțin ideea precum că tinerii consideră că nu pot câștiga destul în Moldova, indiferent de serviciu (tab. 4).

Tabelul 4. Distribuirea respondenților după scopul plecării peste hotare (în %)

Scopul	Nord	UTA Găgăuzia	Transnistria	Total
Studii	20,00	12,88	9,30	14,06
Muncă	49,47	63,80	48,06	53,78
Dezvoltare profesională	10,53	11,04	13,95	11,84
Programe de tip „Work&Travel”	3,16	4,91	7,75	5,27
Călătorii	3,16	3,07	10,85	5,69
Vizitarea rudelor	9,47	3,07	6,20	6,25
Schimb cultural	3,16	1,23	3,10	2,50
Altele (trailul)	1,05	-	0,78	0,92

Sursa: Realizat de autor în baza rezultatelor sondajului

În general, în Republica Moldova, preponderent în regiunile rurale, mișcărilor migraționale ale tinerilor sînt determinate de factori cum ar fi sărăcia și lipsa de oportunități de angajare. Emigranții moldoveni sînt atrași de locurile de muncă potențiale din țările vecine și în Uniunea Europeană. Situația economică nesatisfăcătoare rămîne în continuare factorul dominant, alături de o serie de alte cauze ce împiedică reîntoarcerea emigranților acasă. Participanții la sondaj susțin că reîntoarcerea este condiționată de o guvernare mai bună, de oportunități de angajare în cîmpul muncii, o infrastructură corespunzătoare pentru dezvoltarea afacerilor și o calitate mai bună a serviciilor publice, cum ar fi învățămîntul și sănătatea.

Datele prezentate arată că migrația are atît aspecte pozitive, cît și negative din punct de vedere al mentalității, dar și în plan social. Printre aspectele pozitive putem menționa circulația forței de muncă, care favorizează diseminarea cunoștințelor tehnice și a metodelor moderne de lucru între statele afectate de fenomenul migrației. În Uniunea Europeană, libera circulație a persoanelor potențează adoptarea unui mod de gîndire european. Pentru țările de origine a emigranților, fluxurile de capital care intră în țară sporesc într-o oarecare măsură produsul intern brut, dar și creșterea nivelului de trai al familiilor emigranților și al comunităților din care aceștia provin. Astfel, veniturile ce ar fi putut fi generate de forța de muncă emigrantă sînt compensate, mai mult sau mai puțin, de resursele monetare remise de aceștia în țara de origine. Raportul în care această compensare este pozitivă sau negativă depinde de diverși factori și rămîne o problemă complicată.

Transferurile financiare ajunse în țară sînt destinate pentru cheltuieli curente, schimbarea domiciliului, reamenajarea locuinței, procurarea unui mijloc de transport, mai rar pentru inițierea unei afaceri. De asemenea, datorită contactului cu societățile occidentale, apar modificări în stilul de viață, alimentație și vestimentație, crește nivelul educației sanitare, crește implicit ponderea educației, cel puțin pentru descendenți.

Totodată, susținerea financiară de peste hotare îi face pe tineri mai inerți în căutarea unui loc de muncă și în lansarea activităților antreprenoriale.

În sondajul realizat de autor, 14,07% din respondenți au mărturisit că primesc transferuri de bani de peste hotare. Această proporție include doar tinerii care primesc resurse financiare direct de la emigranți, însă numărul persoanelor care beneficiază ar putea fi mai mare, întrucît unele persoane ar putea beneficia indirect (tabelul 5).

Tabelul 5. „Dumneavoastră personal primiți bani de peste hotare?” (în %)

Răspuns	Nord		UTA Găgăuzia		Transnistria		Total	
	Număr de persoane	Pondere %	Număr de persoane	Pondere %	Număr de persoane	Ponder %	Număr de persoan	Pond. %
Da	35	12,96	42	15,56	37	13,70	114	14,07
Nu	235	87,04	228	84,44	233	86,30	696	85,93
Total	270	100,00	270	100,00	270	100,00	810	100,00

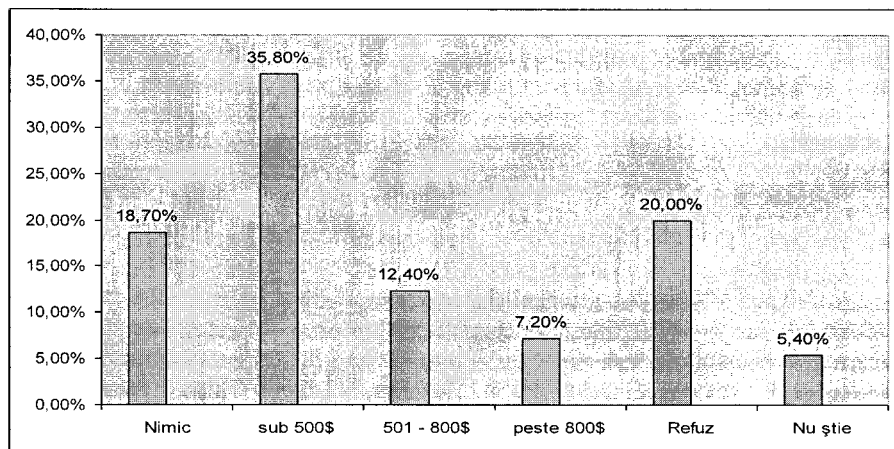
Sursa: Realizat de autor în baza rezultatelor sondajului

Conform datelor BNS, familiile emigranților utilizează banii primiți de peste hotare (anexa 10) în principal pentru acoperirea cheltuielilor curente ale gospodăriei (hrană, îmbrăcăminte, plata serviciilor etc.), fapt confirmat de 88,9% din respondenți (care trimit bani acasă). Pentru fiecare al

doilea emigrant (49,7%), la fel de importante sînt cheltuielile legate de procurarea, reparația sau construcția caselor/locuințelor, iar pentru fiecare al treilea (36,0%) – procurarea bunurilor de folosință durabilă (automobil, TV, computer etc.). Alte scopuri de utilizare a banilor primiți sînt: achitarea/plata datoriilor (16,7%), plata pentru tratament (13,1%), plata pentru studiile membrilor familiei (12,6%), investiții în agricultură (10,2%), odihnă/distracție (6,0%), 3 din 10 (28,7%) respondenți au menționat că economisesc banii primiți.

Majoritatea emigranților (81,3%) transferă/transmit bani familiilor. Din rîndul acestora, o treime (35,8%) transferă/trimit sub 500 USD, 12,4% – între 500 și 800 USD și 7,2% transferă/trimite mai mult de 800 USD lunar. Au refuzat sau nu au știut răspunsul la această întrebare un sfert din numărul total de emigranți.

Fig. 7. Repartizarea emigranților conform sumei banilor transferați/trimiși în medie pe lună în ultimii 2 ani, %

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor statistice ale BNS al Republicii Moldova

5. Concluzii

Fenomenul migrației însă generează și consecințe negative de ordin social, economic și demografic. Migrația externă influențează cantitativ și calitativ structura populației, constituind o problemă demografică complexă pentru Republica Moldova. Autorii studiului „Cartea Verde a Republicii Moldova” apreciază migrația ilegală ca o formă a „*exodului de inteligență*”, deoarece populația care a emigrat se caracterizează printr-un nivel înalt de instruire (studii superioare sau medii de specialitate), cu un înalt nivel de calificare (pedagogi, medici, ingineri). Astfel, o consecință negativă a migrației externe o constituie pierderile de populație reproductivă, a populației calificate și economic active.

Bibliografie

- 1) Anuarul statistic 2017, BNS al Republicii Moldova
- 2) Măsuri de stimulare a activității de muncă a tineretului rural în Republica Moldova. În: Meridian Ingineresc, 2013, nr. 4, p. 84-88. ISSN 1683-853X
- 3) Corelarea dintre sistemul de educație a tineretului și piața muncii în Republica Moldova, în: Economie și Sociologie, 2017, nr. 4, p. 78-85. ISSN 1857-4130
- 4) Educația moral-spirituală – obiectiv al politicii de tineret în Republica Moldova. În Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților. 15-23, noiembrie 2013. Chișinău, 2014, vol. 3, p. 328-329. ISBN 978-9975-45-312-7
- 5) Tendințe și probleme în activitatea de muncă a tineretului rural, în Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților. 15-23 noiembrie 2016, Chișinău, 2017, vol. 3, p. 233-237. ISBN 978-9975-45-312-7